

Vlaanderen
is landbouw & zeevisserij

**JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN PAARD 2022**

06.11.2023

**AGENTSCHAP
LANDBOUW
& ZEEVISSERIJ**

www.vlaanderen.be/landbouw

JAARRAPPORT
CENTRA
VOORTPLANTINGS-
TECHNIEKEN
PAARD 2022

6.11.2023

Colofon

Samenstelling

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Auteurs

Maya Kerkhove

Dieder Vangindertael

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal

Lay-out

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Druk

Vlaamse overheid

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

1	Inleiding.....	5
1.1	Wetgeving	5
1.1.1	Europese Fokkerijverordening	5
1.1.2	Vlaams Fokkerijbesluit	6
1.1.3	Veterinairrechtelijke voorschriften	6
1.2	Erkenningen en toelatingen	7
1.2.1	Algemeen	7
1.2.2	Nationale handel versus intracommunautaire handel	7
2	Erkende centra.....	8
3	Spermawinning.....	11
3.1	Aantal ingezette hengsten	11
3.2	Aantal actieve centra	12
3.3	Aantal dosissen sperma	13
3.3.1	Vers sperma	13
3.3.2	Diepvriessperma	14
3.4	Handel in sperma	16
4	Embryotransplantatie en eicelwinning.....	17
4.1	Embryowinning	17
4.1.1	In vivo	17
4.1.2	In vitro	17
4.2	Embryotransplantatie	18
4.2.1	In vivo	18
4.2.2	In vitro	18
5	Rol van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij.....	19
5.1	Fokkerij - stamboekwerking	19
5.2	Fokkerij – centra voortplantingstechnieken paard	19
6	Besluit.....	20

INLEIDING

Het jaarrapport 2022 over de centra voor geassisteerde voortplanting bij paarden bevat traditiegetrouw een aantal interessante kengetallen over de winning en opslag van levende producten, zijnde sperma, eicellen en embryo's, in Vlaanderen tijdens het seizoen 2022.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren, moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen en toelatingen. In het geval van nationale handel moet een centrum beschikken over een zoötechnische erkenning die wordt afgeleverd door de Vlaamse overheid en over een veterinaire toelating die wordt afgeleverd door de federale overheid. In het geval van intracommunautaire handel verlenen zowel de Vlaamse overheid als de federale overheid een erkenning.

De centra worden op periodieke wijze bezocht door een toezichthouder van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij ter controle van de zoötechnische bepalingen die zijn opgenomen in het Fokkerijbesluit van 17 mei 2019.

In 2022 waren er 115 centra erkend door de Vlaamse overheid voor één of meerdere activiteiten. Jaarlijks bezorgen deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen aan het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Deze gegevens worden verwerkt en vergeleken met cijfers van voorgaande jaren. Het jaarverslag geeft waardevolle informatie over tendensen in de sector.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij dankt de bedrijfsleiders van de centra voor het ter beschikking stellen van deze informatie.

De centra die beschikken over een goedkeuring om levende producten te verhandelen overeenkomstig het diergezondheidsrecht van de Unie, kunnen de toestemming krijgen van de bevoegde autoriteiten om deze zoötechnische certificaten zelf af te leveren op basis van informatie die zij krijgen van erkende stamboekverenigingen en fokorganen.

1.1.2 Vlaams Fokkerijbesluit

In navolging van de nieuwe Europese Fokkerijverordening, werd het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren dat op 17 mei 2019 goedgekeurd ("Fokkerijbesluit").

Het Fokkerijbesluit bepaalt dat een erkenning vereist is om levende producten te winnen, produceren, behandelen of op te slaan van paardachtigen die zijn ingeschreven, opgenomen of geregistreerd in een erkende stamboekvereniging of fokorgaan. Deze paardachtigen worden omschreven als 'donoren' in het Fokkerijbesluit. Andere niet-raszuivere dieren waarvan levende producten worden gewonnen op een centrum, worden niet als donor bestempeld, maar mogen wel aanwezig zijn op het centrum en levende producten afstaan die verhandeld mogen worden. Voor deze andere dieren moet het wel duidelijk zijn voor de klant dat deze niet zijn ingeschreven in een stamboek en dat er bijgevolg ook geen gegevens in verband met prestatieonderzoek en genetische evaluatie aanwezig zijn.

Het Fokkerijbesluit bepaalt voorwaarden inzake:

- de beschikbaarheid van zoötechnische certificaten van de donoren;
- de registratie van gegevens over de winning, opslag, behandeling en handel van levende producten;
- de openbaarmaking van gegevens inzake afstamming, resultaten van prestatie-onderzoek en genetische evaluatie en de status op het gebied van toelating tot de voortplanting van de donoren;
- de informatiedeling met stamboekverenigingen;
- de identificatie van recipiënten die levende producten bevatten.

1.1.3 Veterinairrechtelijke voorschriften

Op 1 januari 2017 trad het koninklijk besluit van 22 juni 2016 tot vaststelling van de veterinairrechtelijke voorschriften voor de handel en de invoer van sperma, eicellen en embryo's van paardachtigen en tot vaststelling van de voorschriften voor spermacentra, sperma-opslagcentra, embryoteams en embryoproductieteams, alsmede de voorschriften voor als donor fungerende paardachtigen in werking op federaal niveau.

Belangrijkste nieuwigheden aan dit koninklijk besluit waren de bepalingen met betrekking tot de nationale handel. Dit betekent dat sinds 1 januari 2017 de centra die levende producten verhandelen voor de nationale handel, een toelating moeten hebben van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Het FAVV legt hierbij voorwaarden op in verband met de sanitaire aspecten waaraan de infrastructuur van het centrum en de donordieren moeten voldoen.

Op 21 april 2021 is de nieuwe verordening rond diergezondheid (Verordening (EU) 2016/429 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende overdraagbare dierziekten en tot wijziging en intrekking van bepaalde handelingen op het gebied van diergezondheid) in werking getreden op Europees niveau en bijgevolg werd ook de federale wetgeving aangepast.

Een belangrijke federale wetgeving die reeds aangepast werd en specifiek gericht is op de paardenhouderij is het koninklijk besluit van 7 november 2022 betreffende de voorschriften voor inrichtingen waar paardachtigen worden gehouden en de traceerbaarheid van paardachtigen.

////////////////////////////////////

1.2 ERKENNINGEN EN TOELATINGEN

1.2.1 Algemeen

De centra die levende producten winnen of opslaan van donoren die zijn ingeschreven in een erkende stamboekvereniging, worden erkend door de Vlaamse overheid, ongeacht de handelsradius.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden die betrekking hebben op:

- zoötechnische voorwaarden waaraan donorhengsten moeten beantwoorden;
- administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

Op het vlak van diergezondheid wordt er een onderscheid gemaakt tussen nationale handel en intracommunautaire handel.

1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel

Centra die levende producten winnen en opslaan die louter bestemd zijn voor handel binnen België, moeten beschikken over een toelating die wordt afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan verschillende minimale eisen op het vlak van infrastructuur, uitrusting en sanitaire voorwaarden waaraan donoren van levende producten moeten voldoen.

Centra die levende producten winnen en opslaan die bestemd zijn voor handel naar andere lidstaten of derde landen, moeten beschikken over een erkenning die wordt afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan strenge eisen op het vlak van de gezondheidsstatus van de hengsten en merries alsook aan strenge eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting om de gezondheidsstatus van de dieren te waarborgen.

Centra die beschikken over een intracommunautaire erkenning zijn door middel van een derogatie die verleend is door het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, in overeenstemming met de Fokkerijverordening, gemachtigd om zelf zoötechnische certificaten af te leveren voor levende producten op basis van de informatie die zij verkrijgen van de erkende stamboekverenigingen.

Tabel 1: overzicht van te erkennen activiteiten

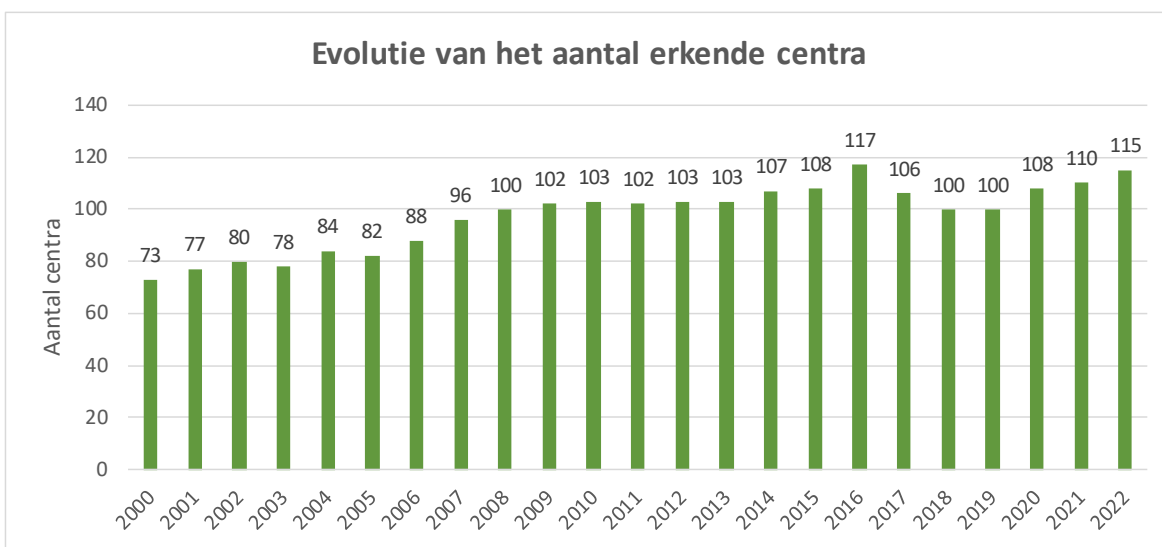
Erkenning	Activiteit
spermateam - nationaal	winning en opslag van sperma - nationaal
sperma-opslagteam – nationaal	Opslag van sperma – nationaal
spermateam – intracommunautair	Winning en opslag van sperma – intracommunautair
sperma-opslagteam – intracommunautair	Opslag van sperma – intracommunautair
embryoteam– nationaal	Winning en opslag van embryo's – nationaal
embryo-opslagteam – nationaal	Opslag van embryo's – nationaal
embryoteam – intracommunautair	Winning en opslag van embryo's – intracommunautair
embryo-opslagteam – intracommunautair	Opslag van embryo's – intracommunautair
embryoproductieteam – nationaal	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – nationaal
embryoproductieteam – intracommunautair	Winning van eicellen, in vitro productie embryo's – intracommunautair

2 ERKENDE CENTRA

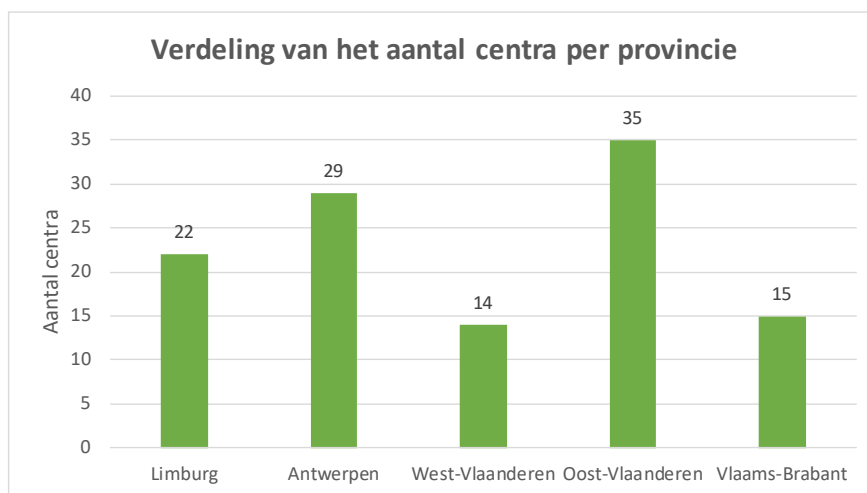
In 2022 waren er in Vlaanderen 115 centra voor paardachtigen erkend voor één of meerdere van de in tabel 1 vermelde activiteiten. Na de inwerkingtreding van het koninklijk besluit van 22 juni 2016 hebben verschillende centra, veelal met geen of lage activiteit de voorbije jaren, ervoor gekozen om hun erkenning te laten opheffen. Sinds 2020 is terug een stijging van het aantal erkende centra zichtbaar, die zich verderzet in 2022 (figuur 1).

Een actuele lijst van de erkende centra voor paarden is te vinden op deze webpagina [Voortplantingstechnieken paarden | Landbouw en Visserij \(vlaanderen.be\)](https://voortplantingstechnieken.paarden.vlaanderen.be)

Figuur 1: evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen

De centra liggen verspreid over de verschillende provincies waarbij Oost-Vlaanderen het grootste aantal centra heeft en West-Vlaanderen het laagste aantal (figuur 2). Deze vaststelling komt overeen met de toestand in 2021.

Figuur 2: aantal erkende centra per provincie in 2022

Tabel 2 en tabel 3 geven een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de federale toelating voor de nationale handel en de federale erkenning voor de intracommunautaire handel. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten.

Tabel 2: overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor de nationale handel

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	10	13	9	9
Antwerpen	17	22	13	14
Oost-Vlaanderen	23	31	14	14
West-Vlaanderen	7	10	4	4
Vlaams-Brabant	12	15	5	5
Totaal	69	91	45	46

Tabel 3: overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor de intracommunautaire handel

Intracommunautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
Limburg	7	10	2	2
Antwerpen	6	10	1	2
Oost-Vlaanderen	7	7	3	3
West-Vlaanderen	5	6	3	3
Vlaams-Brabant	3	3	2	2
Totaal	28	36	11	12

Tabel 4 en tabel 5 tonen de evolutie van het aantal erkende activiteiten, op vlak van nationale handel en intracommunautaire handel respectievelijk. Deze tonen aan dat in 2022 een significante stijging waarneembaar is bij alle types activiteiten op nationaal niveau. In 2022 is er ook een stijging waarneembaar in het aantal activiteiten voor spermawinning erkend op intracommunautaire niveau. Intracommunautaire activiteiten voor winning en opslag van embryo's zijn dan weer gedaald ten opzichte van 2021.

Tabel 4: evolutie van het aantal erkende activiteiten voor de nationale handel

Nationaal	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
<i>2012</i>	69	75	12	12
<i>2013</i>	69	74	15	14
<i>2014</i>	70	76	18	16
<i>2015</i>	65	78	25	19
<i>2016</i>	76	82	29	20
<i>2017</i>	65	71	30	22
<i>2018</i>	60	66	30	20
<i>2019</i>	61	80	30	30
<i>2020</i>	63	84	35	35
<i>2021</i>	56	75	39	39
<i>2022</i>	69	91	45	46

Tabel 5: evolutie van het aantal erkende activiteiten voor de intracommunautaire handel

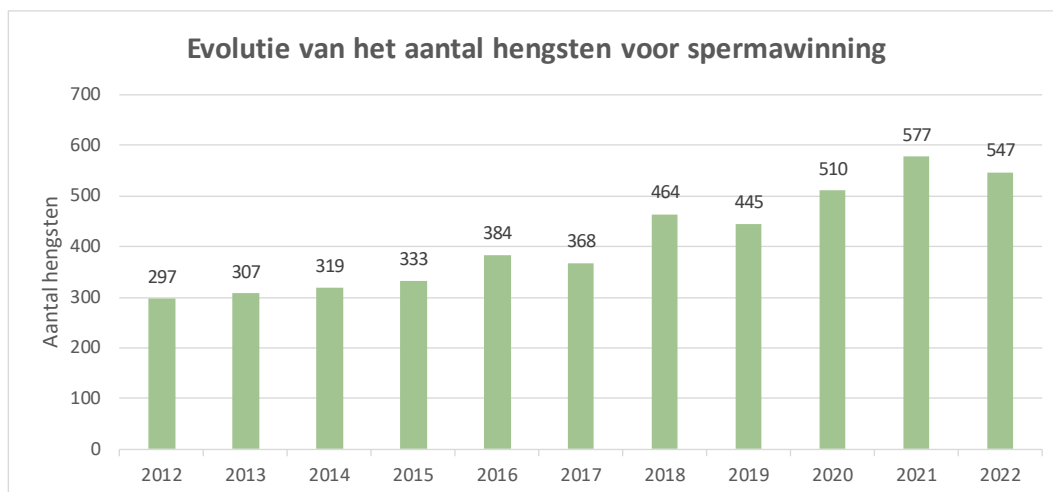
Intracommunautair	winning	opslag	winning	opslag
	sperma	sperma	embryo's	embryo's
<i>2012</i>	20	21	7	7
<i>2013</i>	19	23	6	6
<i>2014</i>	20	25	6	6
<i>2015</i>	20	25	5	5
<i>2016</i>	22	28	4	4
<i>2017</i>	21	29	4	4
<i>2018</i>	20	28	5	5
<i>2019</i>	22	29	8	8
<i>2020</i>	23	31	10	10
<i>2021</i>	27	34	14	14
<i>2022</i>	28	36	11	12

3 SPERMAWINNING

3.1 AANTAL INGEZETTE HENGSTEN

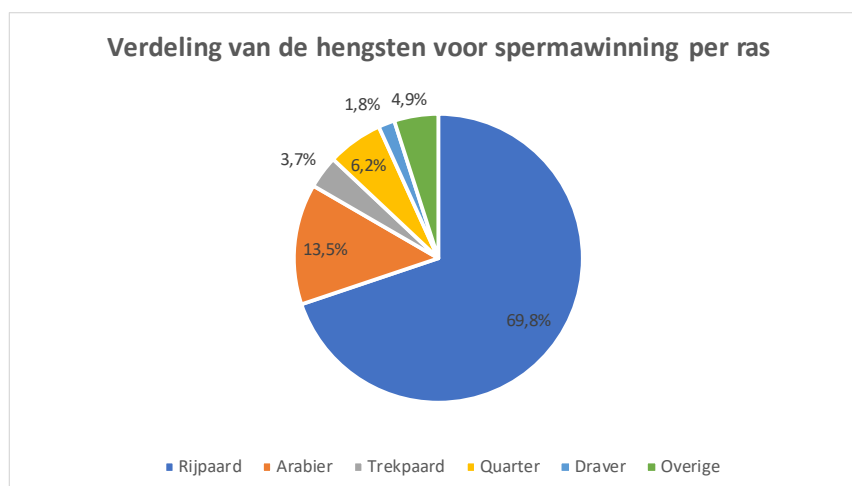
In 2022 waren er in totaal 547 actieve hengsten aanwezig op de centra voor spermawinning om vers en/of diepvriessperma af te nemen. Dit aantal kan een overschatting zijn van het werkelijk aantal unieke hengsten, aangezien een hengst op meerdere centra kan worden aangeboden. In 2022 is er een lichte daling te zien van het aantal aangeboden hengsten ten opzichte van 2021.

In de periode 2012-2022 werden jaarlijks gemiddeld 414 hengsten ingezet voor spermawinning.

Figuur 3: evolutie van het aantal hengsten waarvan sperma wordt gewonnen

In figuur 4 wordt het aandeel van de ingezette hengsten getoond per type/ras. Het merendeel van de ingezette hengsten zijn, zoals elk jaar, rijpaarden (69,8%). Dit zijn hengsten die zijn ingeschreven in stamboeken, zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES), ... Naast de rijpaarden werd er ook sperma gewonnen van hengsten die behoren tot de Arabische paarden (13,5%), trekpaarden (3,7%), Quarters (6,2%) en dravers (1,8%). De term 'overige' in figuur 4 omvat rassen zoals pony's en barokke rassen (4,9%). Deze verdeling is gelijkaardig als deze in 2021.

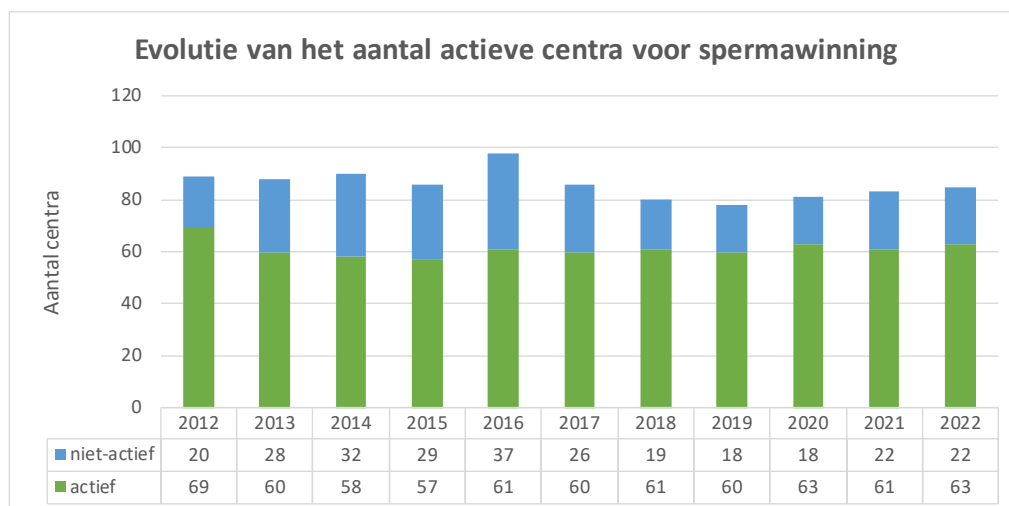

Figuur 4: aandeel van hengsten op de centra voor spermawinning per type/ras

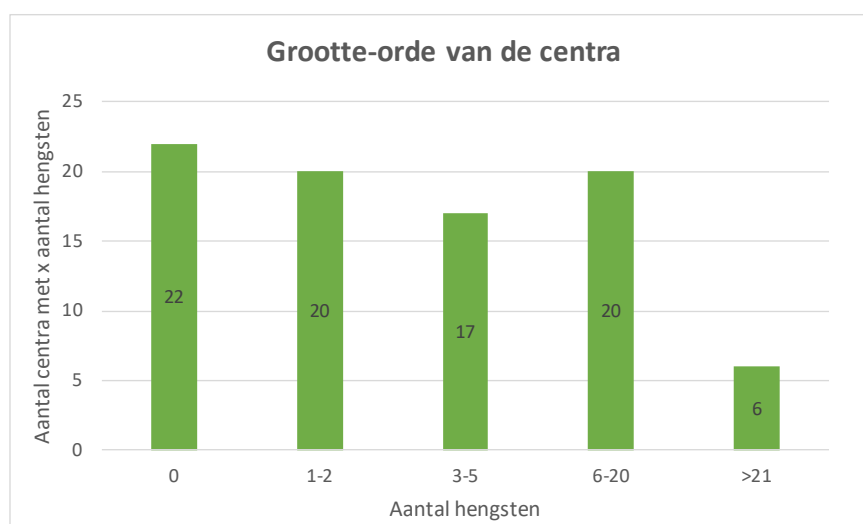
3.2 AANTAL ACTIEVE CENTRA

In het activiteitenjaar 2022 hebben 63 centra van de in totaal 85 centra die een of meerdere erkenningen bezitten voor het winnen van sperma, effectief sperma gewonnen. Het aantal actieve centra is vrij stabiel (figuur 5).

Figuur 5: evolutie van het aantal actieve vs niet-actieve erkende centra voor spermawinning

Op een centrum werd er gemiddeld van 8 hengsten sperma gewonnen. Er is veel variatie in het aangeboden aantal hengsten op een centrum (figuur 6). Op 20 centra werden 1 tot 2 hengsten gestald of aangeboden voor spermawinning, op 17 centra 3 tot 5 hengsten en op 20 centra 6 tot 20 hengsten. Op 6 centra werden van 21 of meer hengsten sperma gewonnen.

Figuur 6: aantal centra per grootteorde (aantal hengsten)

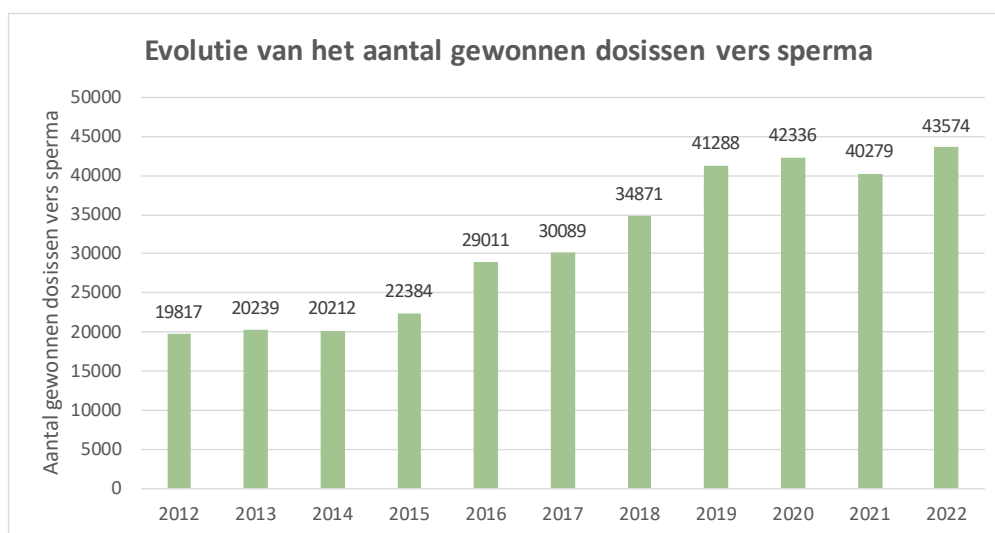
3.3 AANTAL DOSISSEN SPERMA

Sinds 2011 wordt er, bij het opvragen van de cijfers, een duidelijk onderscheid gemaakt tussen het aantal dosissen vers sperma en het aantal rietjes diepvriessperma.

- **Vers sperma:**
een dosis vers sperma is in principe die hoeveelheid vers sperma die nodig is om één merrie te insemineren met een goede kans op dracht. In de praktijk komt één dosis vers sperma overeen met één buisje of tube waarin het sperma bewaard en verzonden wordt.
- **Diepvriessperma:**
de dosis die nodig is om één merrie te insemineren met diepvriessperma, bestaat gewoonlijk uit een aantal rietjes diepvriessperma. Het benodigde aantal rietjes wordt onder andere bepaald aan de hand van de kwaliteit van het sperma en de invriesbaarheid. Dit kan verschillen van hengst tot hengst en van dag tot dag.

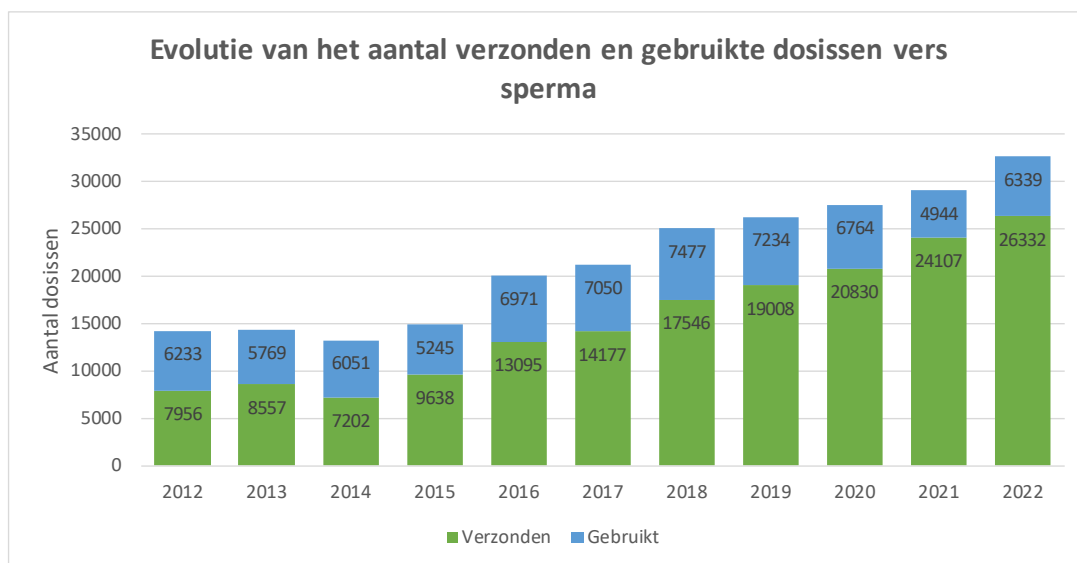
3.3.1 Vers sperma

In 2022 werden er 43.574 dosissen vers sperma gewonnen van 547 hengsten op de centra. Dit is een lichte stijging van het aantal gewonnen dosissen ten opzichte van het jaar 2021 (figuur 7).

Figuur 7: evolutie van het aantal gewonnen dosissen sperma (vers)

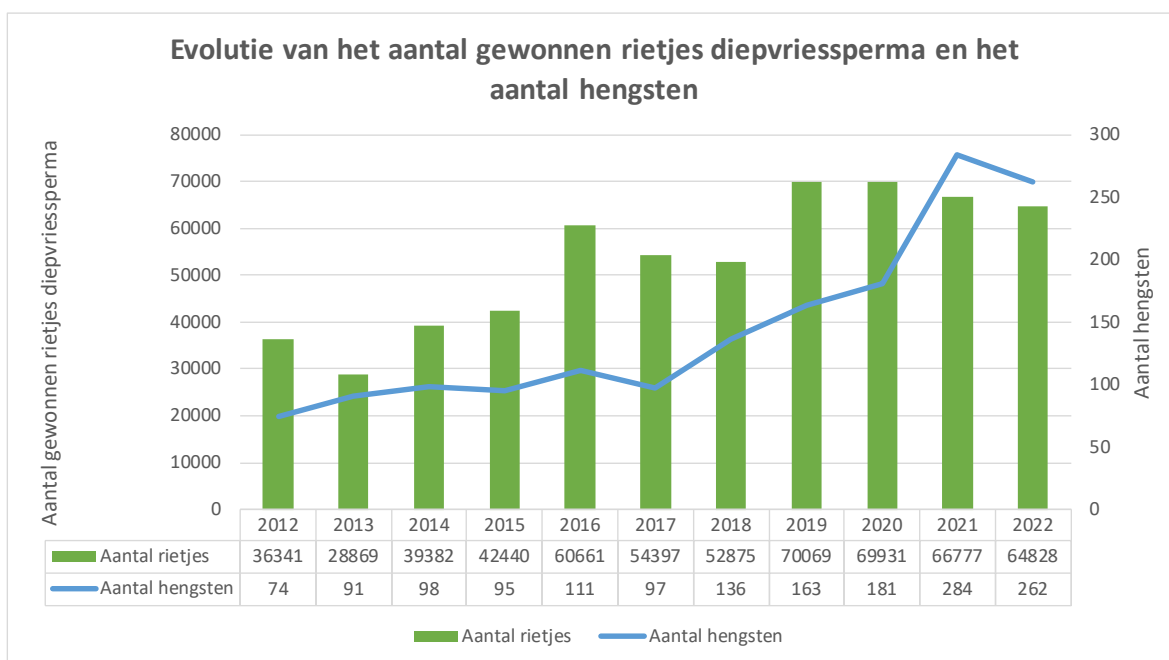
Van het aantal geproduceerde verse dosissen werden er 6.339 dosissen gebruikt op de centra zelf en 26.332 dosissen verzonden. De stijgende tendens in verzonden dosissen sperma zet zich verder door (figuur 8).

Figuur 8: evolutie van het aantal gebruikte en verzonden verse dosissen

3.3.2 Diepvriessperma

In 2022 werden 64.828 rietjes diepvriessperma van 262 hengsten gewonnen op 13 centra. Het winnen van diepvriessperma gebeurt veelal op gespecialiseerde centra die een erkenning hebben voor de intracommunautaire handel.

Figuur 9: evolutie van het aantal gewonnen rietjes diepvriessperma

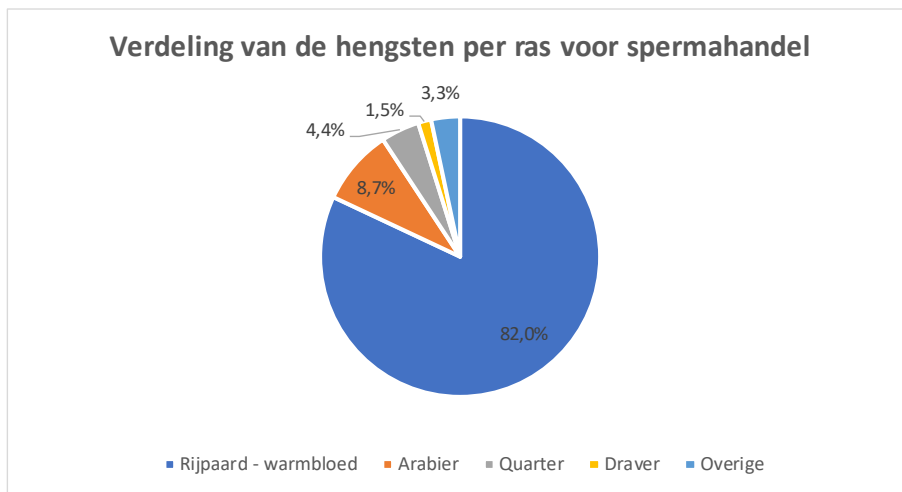

3.4 HANDEL IN SPERMA

Naast de winning van vers sperma en diepvriessperma wordt er op de erkende centra voor winning en/of opslag ook sperma verhandeld dat gewonnen werd op andere centra, in binnen- of buitenland. Dit sperma wordt gebruikt voor inseminatie op het centrum zelf of bij de merriehouders thuis, maar kan ook worden opgeslagen voor later gebruik op het centrum of voor verdere verzending naar klanten.

Figuur 11 geeft het aandeel weer per type/ras. Het merendeel van de gebruikte hengsten zijn opnieuw rijpaarden (82,0%). Dit zijn hengsten die zijn ingeschreven in stamboeken, zoals Zangersheide (Z), Belgisch Warmbloedpaard (BWP), Belgisch Sportpaard (SBS), Koninklijk Warmbloed Paardenstamboek Nederland (KWPN), Selle Français (SF), Holstein, Anglo European Studbook (AES), ... Naast de rijpaarden wordt er ook sperma verhandeld van hengsten die behoren tot de Arabische paarden (8,7%), Quarters (4,4%) en dravers (1,5%). De term 'overige' (3,3%) in figuur 11 omvat de rassen zoals pony's en barokke rassen.

Figuur 11: aandeel van ras/type bij handel in sperma gewonnen op andere centra

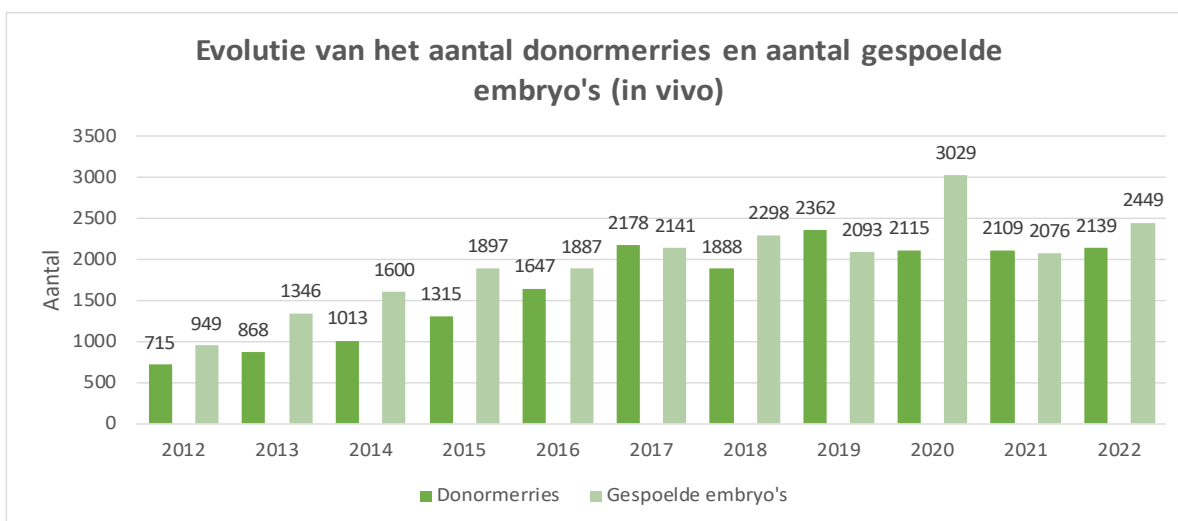
4 EMBRYOTRANSPANTATIE EN EICELWINNING

Sinds 2019 wordt bij het opvragen van de cijfers een onderscheid gemaakt tussen de winning van embryo's via spoeling en de in vitro productie van embryo's na eicelwinning.

4.1 EMBRYOWINNING

4.1.1 In vivo

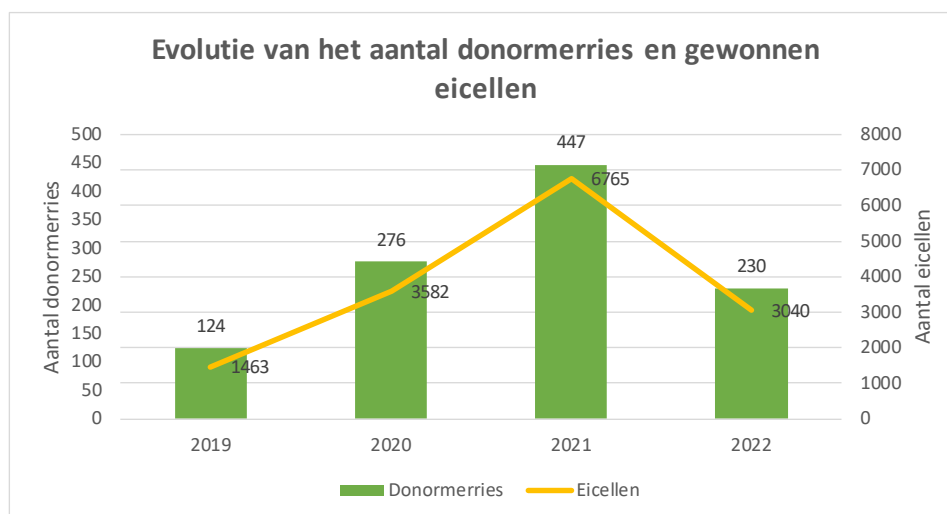
In 2022 werden er bij 2.139 donormerries in totaal 2.449 embryo's gewonnen op 35 centra (figuur 12). Zowel het aantal donormerries als het aantal gewonnen embryo's blijft sinds 2017 vrij stabiel. In 2020 was een piek waarneembaar in het aantal gewonnen embryo's. De donormerries waren hoofdzakelijk rijpaarden (95,6%). Het aantal donormerries voor het Arabische ras bedraagt 3,8% en de rest (0,6%) behoort tot andere rassen zoals pony's en Quarters.

Figuur 12: evolutie van het aantal donormerries en gespoelde embryo's

4.1.2 In vitro

In 2022 werden er in Vlaanderen 3.040 eicellen gewonnen bij 230 donormerries die bijna allemaal behoorden tot het type 'rijpaard-warmbloed' (figuur 13). Dit is een opvallende daling ten opzichte van 2021.

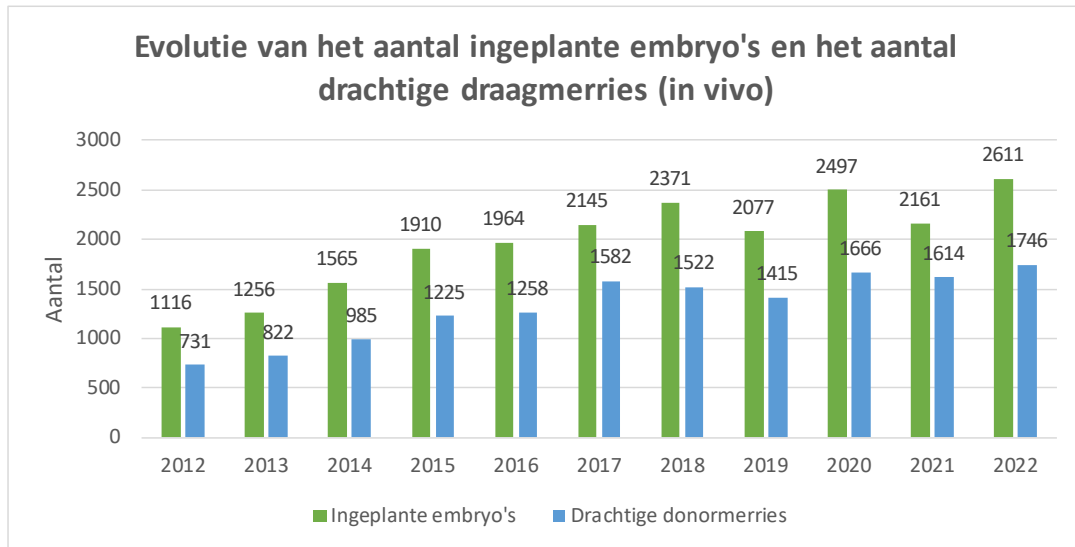

Figuur 13: evolutie van het aantal donormerries en gewonnen eicellen

4.2 EMBRYOTRANSPLANTATIE

4.2.1 In vivo

Uiteindelijk werden er 2.611 in vivo gewonnen embryo's ingeplant bij draagmerries op 31 centra (figuur 14). Hiervan werd ongeveer 72% ingeplant op 4 van deze 31 centra. Er is duidelijk een sterke mate van specialisatie en een algemene stijgende tendens voor het inplanten van embryo's bij een draagmoeder. Een toenemend aantal centra legt zich toe op het winnen van embryo's. Op het einde van het seizoen waren 1.746 draagmerries drachtig, oftewel ongeveer 67% van de merries waarbij een embryo werd ingeplant (figuur 14).

Figuur 14: evolutie van het aantal ingeplante embryo's en drachtige draagmerries

4.2.2 In vitro

In 2022 werden er op de centra 766 embryo's ingeplant die geproduceerd werden door middel van ICSI. Dit is een duidelijke stijging ten opzichte van 2020 en 2021 toen er nog respectievelijk 497 en 572 embryo's werden ingeplant. In 2022 waren uiteindelijk 468 draagmerries drachtig op het einde van het seizoen, wat overeenkomt met een drachtigheidspercentage van 61,1%. In 2021 was het drachtigheidspercentage 56,6%.

